श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे

॥ द्वितीयाष्टके प्रथमः प्रश्नः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

॥ द्वितीयाष्टके प्रथमः प्रश्नः ॥

हरिः ओ(४)म्।
अङ्गि॑-रसो॒ वै स॒त्रमा॑-सत।
तेषा॒ं पृश्नि॑-र्घर्म॒-धुगा॑सीत्।
सर्जी॒-षेणा॑-जीवत्।
ते᳚ऽब्रुवन्न्।
कस्मै॒ नु स॒त्र-मा᳚स्महे।
ये᳚ऽस्या, ओष॑-धी॒र्न ज॒न-या॑म॒ इति॑।
ते दि॒वो वृष्टि॑म-सृजन्त।
याव॑न्तः स्तो॒का, अ॒वा-प॑द्यन्त।
ताव॑ती॒-रोष॑धयो-ऽजायन्त।
ता जा॒ताः पि॒तरो॑ वि॒षेणा॑-लिम्पन्न्॥ **1** ॥

तासा᳚ं ज॒ग्ध्वा रुप्य॒न्-त्यैत्।
ते᳚ऽब्रुवन्न्।
क इ॒द-मि॒त्थम॑-क॒रिति॑।
व॒यं भा॑ग॒-धेय॑-मि॒च्छ-मा॑ना॒, इति॑ पि॒तरो᳚-ऽब्रुवन्न्।
किं वो॑ भाग॒-धेय॒-मिति॑।

Please let us know of any errors in this text.

अ॒ग्नि-हो॒त्र ए॒व नोऽप्यु॒स्-त्वित्यं॑-ब्रुवन्न्।
तेभ्यं॑ ए॒तद्-भां॑ग॒धेयं॑ प्रायं॑च्छन्न्।
यद्-धु॒त्वा नि॒मार्ष्टिं॑।
तते॒ वै त ओषं॑धीर-स्वदयन्न्।
य ए॒वं वेदं॑॥ **2**॥

स्वदं॑न्ते-ऽस्मा॒, ओषं॑धयः।
ते व॒थ्स-मु॒पावां॑-सृजन्न्।
इ॒दं नो॑ ह॒व्यं प्रदां॑प॒-येतिं॑।
सो॑ऽब्रवी॒द्-वरं॑ वृणै।
दशं॑ मा॒ रात्रीं॑-र्जा॒तं न दोंहन्न्।
आ॒स॒ङ्ग॒वं मा॒त्रा स॒ह चंरा॒-णीतिं॑।
तस्मां॑द्-व॒थ्सं जा॒तं दश॒ रात्री॒र्न दुंहन्ति।
आ॒स॒ङ्ग॒वं मा॒त्रा स॒ह चंरति।
वारे॑ वृत॒ग्ग्॒ ह्यं॑स्य।
तस्मां॑द्-व॒थ्सग्ं सग्ं॑सृष्ट-ध॒यग्ं रु॒द्रो घातु॑कः।
अति॒ हि स॒न्धां धयं॑ति॥ **3**॥

अ॒लि॒म्प॒न्वे॒द॒ घातु॑क॒ एकं॑ च॥ **1**॥

प्र॒जाप॑ति-र॒ग्निमं॑-सृजत।
तं प्र॒जा, अन्वं॑-सृज्यन्त।
तमं॑-भा॒ग उपा॑स्त।

सोँऽस्य प्र॒जा - भि॒रपाँ - क्रामत्।
तमंव॒रु - रुंथ्समा॒नो - ऽन्वैँत्।
तमं - व॒रुध॒न् - नाशंक्नोत्।
स तपों - ऽतप्यत।
सोँऽग्नि - रुपांर - म॒ता - तांपि॒ वै स्य प्र॒जा - पंति॒ - रितिं।
स र॒राटा॒ - दुदं - मृष्ट॥ 4॥

तद्घृ॒तमं - भवत्।
तस्मा॒द् - यस्यं दक्षिण॒तः केशा॒, उन्मृंष्टाः।
तां ज्यैँष्ठ - ल॒क्ष्मी प्रांजा - प॒त्येत्यांहुः।
यद् - र॒राटां - दु॒द - मृंष्ट।
तस्माँद् - र॒राटे॒ केशा॒ न संन्ति।
तद॒ग्नौ प्रागृंह्णात्।
तद् - व्यंचिकित्सत्।
जु॒ह - वा॒नी(३)मा हौ॒षा(३)मितिं।
तद् - विंचिकि॒त्थ् - साये॒ जन्मं।
य ए॒वं वि॒द्वान्, विंचि॒कित्थ् - संति॥ 5॥

वसींय ए॒व चेंतयते॥
तं वाग॒भ्यं - वदज् - जु॒हु - धीतिं।
सोँऽब्रवीत्।
कस्त्वम॒ - सीतिं।

स्वैव ते वागित्य॑-ब्रवीत्।
सो॑ऽजुहोथ्-स्वाहेति॑।
तथ्स्वा॑हा-कारस्य जन्म॑।
य एवग्ग् स्वा॑हा-कारस्य जन्म वेद॑।
करोति॑ स्वाहा-कारेण॑ वीर्य॒म्।
यस्यैवं विदुषः॑ स्वाहा-कारेण जुह्व॑ति॥ 6॥

भोगा॑यै-वास्य॑ हुतं भ॑वति।
तस्या, आहु॑त्यै पुरु॑षम-सृजत।
द्वितीय॑म-जुहोत्।
सोऽश्व॑म-सृजत।
तृतीय॑म-जुहोत्।
स गाम॑-सृजत।
चतुर्थम॑-जुहोत्।
सोऽवि॑म-सृजत।
पञ्च-मम॑-जुहोत्।
सो॑ऽजाम॑-सृजत॥ 7॥

सो॒ऽग्निर॑-बिभेत्।
आहु॑ती-भिर्वै मा॒ऽऽप्नो-तीति॑।
स प्रजा-प॑तिं पुनः प्रावि॑शत्।
तं प्रजाप॑ति-रब्रवीत्।

जाय॒-स्वेति॑।
सो᳚ऽब्रवीत्।
किं भा॑ग॒धेयं॑-म॒भि-जं॑निष्य॒ इति॑।
तुभ्यं॑मे॒-वेदग्ं हू॑याता॒, इत्य॑-ब्रवीत्।
स ए॒तद्-भा॑ग॒धेयं॑-म॒भ्यं॑-जायत।
यद॑ग्नि-हो॒त्रम्॥ **8**॥

तस्मा॑-दग्नि-हो॒त्र-मु॑च्यते।
तद्-धू॒यमा॑न-मादि॒त्यो᳚-ऽब्रवीत्।
मा हौ॑षीः।
उ॒भयो॒र्वै ना॑वे॒त-दिति॑।
सो᳚ऽग्निर॑-ब्रवीत्।
क॒थं नौ॑ होष्य॒न्तीति॑।
सा॒य-मे॒व तुभ्यं॑ जु॒हव॒न्न्॑।
प्रा॒त-र्मह्य॒-मित्य॑-ब्रवीत्।
तस्मा॑-द॒ग्नये॑ सा॒यग्ं हू॑यते।
सूर्या॑य प्रा॒तः॥ **9**॥

आ॒ग्ने॒यी वै रात्रिः॑।
ऐ॒न्द्र-मह॑ः।
यदनु॑-दिते॒ सूर्ये᳚ प्रा॒त-र्जु॑हु॒यात्।
उ॒भय॑-मे॒वाग्ने॒-यग्ग् स्या᳚त्।

उदि॑ते॒ सूर्ये॓ प्रा॒त-र्जु॑होति।
तथा॒ऽग्नये॑ सा॒यगं हू॑यते।
सूर्या॑य प्रा॒तः।
रात्रि॒ं वा, अनु॑ प्र॒जाः प्रजा॑यन्ते।
अह्ना॒ प्रति॑-तिष्ठन्ति।
यथ्सा॒यं जु॒होति॑॥ **10**॥

प्रैव तेन॑ जायते।
उदि॑ते॒ सूर्ये॓ प्रा॒त-र्जु॑होति।
प्रत्ये॒व तेन॑ तिष्ठति।
प्र॒जा-प॑तिर-कामयत॒ प्रजा॑-ये॒येति॑।
स ए॒तद॑ग्नि-हो॒त्रं मि॑थु॒नम॑-पश्यत्।
तदु॒-दि॑ते॒ सूर्ये॑-ऽजुहोत्।
यजु॑षा॒ऽन्यत्।
तू॒ष्णी-म॒न्यत्।
ततो॒ वै स प्राजा॑यत।
यस्यै॒वं वि॒दु॒ष उदि॑ते॒ सूर्ये॓ऽग्नि-हो॒त्रं जु॒ह्व॑ति॥ **11**॥

प्रैव जा॑यते।
अथो॒ यथा॒ दिवा॓ प्रजा॒नन्-नेति॑।
ता॒दृगे॒व तत्।
अथो॒ खल्वा॑हुः।

यस्य वै द्वौ पुण्यौ गृहे वसंतः।
यस्तयो-रन्यगं राधयंत्-यन्यं न।
उभौ वाव स तावृंच्छ-तीति।
अग्निं वावा-दित्यः सायं प्रविंशति।
तस्मां-दग्नि-र्दूरान्नक्तं ददृशे।
उभे हि तेजंसी संपद्येते॥ **12** ॥

उद्यन्तं वावादित्य-मग्नि-रनु-समा-रोंहति।
तस्मांद्-धूम एवाग्ने-र्दिवां ददृशे।
यदग्नये सायं जुंहुयात्।
आ सूर्याय वृश्च्येत।
यथ्सूर्याय प्रात-र्जुहुयात्।
आऽग्नये वृश्च्येत।
देवताभ्यः समदं दध्यात्।
अग्नि-र्ज्योति-र्ज्योतिः सूर्यः स्वाहेत्येव
सायगं होतव्यम्।
सूर्यो ज्योति-र्ज्योतिं-रग्निः स्वाहेतिं प्रातः।
तथो-भाभ्यागं सायगं हूयते॥ **13** ॥

उभाभ्यां प्रातः।
न देवताभ्यः समदं दधाति।
अग्नि-र्ज्योति-रित्यांह।

अ॒ग्निर्वै रे॑तो॒धाः।
प्र॒जा ज्योति॒-रित्या॑ह।
प्र॒जा, ए॒वास्मै॒ प्रज॑-नयति।
सूर्यो॒ ज्योति॒-रित्या॑ह।
प्र॒जास्वे॒व प्रजा॑-तासु॒ रेतो॑ दधाति।
ज्योति॑-र॒ग्निः स्वाहेत्या॑ह।
प्र॒जा, ए॒व प्रजा॑ता, अ॒स्यां प्रति॑ष्ठा-पयति॥ **14**॥

तू॒ष्णी-मुत्त॑रा॒-माहु॑तिं जुहोति।
मि॒थु॒न॒त्वाय॒ प्रजा॓त्यै।
यदुदि॑ते॒ सूर्ये॓ प्रा॒त-र्जु॑हु॒यात्।
यथा-ऽति॑थये॒ प्रद्रु॑ताय शू॒न्याया॑-वस॒थाया॑-हा॒र्यग्ं॑ हर॑न्ति।
ता॒दृगे॒व तत्।
क्वाह॒ तत॒स्तद्-भव॒तीत्या॑हुः।
यथ्स न वेद॑।
यस्मै॒ तद्-धर॒न्तीति॑।
तस्मा॒द्-यदौ॑ष॒सं जु॒होति॑।
तदे॒व सं॑प्र॒ति।
अथो॒ यथा॒ प्रार्थ॑-मौष॒सं प॑रि॒वे-वे॓ष्टि।
ता॒दृगे॒व तत्॥ **15**॥

अमृष्ट विचिकित्सति जुहुत्यजामसृजताग्निहोत्रगं सूर्याय
प्रातर्जुहोति जुहुति संपद्येते हूयते स्थापयति संप्रति द्वे च॥ **2**॥

रुद्रो वा, एषः।
यदग्निः।
पत्नी स्थाली।
यन्मध्ये-ऽग्नेरधि श्रयेत्।
रुद्राय पत्नी-मपि दध्यात्।
प्रमा-युका स्यात्।
उदीचो-ऽङ्गारान्-निरूह्याधि श्रयति।
पत्नियै गोपीथाय।
व्यन्तान्-करोति।
तथा पत्न्य-प्रमायुका भवति॥ **16**॥

घर्मो वा, एषो-ऽशान्तः।
अहरहः प्रवृज्यते।
यदग्नि-होत्रम्।
प्रतिषिञ्चेत्-पशु-कामस्य।
शान्त-मिव हि पशव्यम्।
न प्रतिषिञ्चेद्-ब्रह्मवर्चस-कामस्य।
समिद्ध-मिव हि ब्रह्म-वर्चसम्।
अथो खलु।

प्रतिषिच्यं - मेव।
यत्प्रंति - षिञ्चतिं॥ **17**॥

तत्पंशव्यंम्।
यज्ञुहोतिं।
तद्ब्रंह्म - वर्चसि।
उभयं - मेवार्कः।
प्रच्युंतं वा, एतदस्माल् - लोकात्।
अगंतं देव - लोकम्।
यच्छृतग्ं हविर - नंभि - घारितम्।
अभिद् - योंतयति।
अभ्यें - वैनंद् - घारयति।
अथों देव - त्रैवैनंद् - गमयति॥ **18**॥

पर्यंग्नि करोति।
रक्षं - सामपं - हत्यै।
त्रिः पर्यंग्नि करोति।
त्र्यांवृद्धि यज्ञः।
अथों मेध्यत्वायं।
यत्प्राचीनं - मुद् - वासयेंत्।
यजंमानग्ं शुचा - ऽर्पयेत्।
यद् - दंक्षिणा।

पि॒तृ॒ - दे॒व॒त्यग्ं॑ स्यात्।
यत्प्र॒त्यक्॥ **19**॥

पत्नीग्ं॑ शु॒चा - ऽर्प॑येत्।
उ॒दी॒ची॒न् - मुद् - वा॑सयति।
ए॒षा वै दे॑व - मनु॒ष्याणाग्ं॑ शा॒न्ता दिक्।
ता॒मे॒ - वै॒न॒ - दनूद् - वा॑सयति॒ शान्त्यै᳚।
वर्त्म॑ करोति।
य॒ज्ञस्य॒ सन्त॑त्यै।
निष्ट॑पति।
उपै॒व तथ्स्तृ॑णाति।
च॒तुरुन् - न॑यति।
चतु॑ष्पादः प॒शव॑ः॥ **20**॥

प॒शू॒नेवा - व॑रुन्धे।
सर्वा᳚न् - पू॒र्णानुन् - न॑यति।
सर्वे॒ हि पुण्या॑ रा॒द्धाः।
अ॒नू॒च॒ उन्न॑यति।
प्र॒जाया॑, अनूची - न॒त्वाय॑।
अ॒नू॒च्ये॒ - वास्य॑ प्र॒जाऽर्धु॑का भवति॥
संमृ॑शति॒ व्यावृ॑त्त्यै।
नाहो᳚ष्य॒न् - नुप॑ - सादयेत्।

यदहोष्यन्-नुपसादयेत्।
यथा-ऽन्यस्मां, उप-निधायं॥ **21**॥

अन्यस्मैं प्रयच्छंति।
तादृगेव तत्।
आऽस्मैं वृश्च्येत।
यदेव गार्हं-पत्येऽधि-श्रयंति।
तेन गार्हं-पत्यं प्रीणाति।
अग्निरं-बिभेत्।
आहुंतयो माऽत्येंष्-यन्तीतिं।
स एतागं समिधंम-पश्यत्।
तामाऽधंत्त।
ततो वा, अग्नावा-हुंतयो-ऽध्रियन्त॥ **22**॥

यदेंनगं सम-यंच्छत्।
तथ्समिधंः समित्त्वम्।
समिध-मादंधाति।
समेवैनं यच्छति।
आहुंतीनां धृत्यैं।
अथों, अग्निहोत्र-मेवेध्म-वंत्-करोति।
आहुंतीनां प्रतिंष्ठित्यै।
ब्रह्म-वादिनों वदन्ति।

यदे-काग्ं समिधं-माधाय द्वे, आहुंती जुहोतिं।
अथ कस्याग्ं समिधिं द्वितीया-माहुंतिं जुहो-तीतिं॥ 23॥

यद्द्वे समिधांवा-दध्यात्।
भ्रातृंव्य-मस्मै जनयेत्।
एकाग्ं समिधं-माधायं।
यजुंषाऽन्या-माहुंतिं जुहोति।
उभे, एव समिद्-वंती, आहुंती जुहोति।
नास्मै भ्रातृंव्यं जनयति।
आदीप्तायां जुहोति।
समिंद्ध-मिव हि ब्रंह्म-वर्चसम्।
अथो यथा-ऽतिंथिं ज्योतिंष्-कृत्वा पंरिवे-वेंष्टि।
तादृगेव तत्।
चतुरुन्-नंयति।
द्विर्जुंहोति।
तस्मांद्-द्विपाच्-चतुंष्पाद-मत्ति।
अथों द्विपद्येव चतुंष्पदः प्रतिंष्ठा-पयति॥ 24॥

भवति प्रतिषिञ्चतिं गमयति प्रत्यक्पशवं
उपनिधायांध्रियन्तेति तच्चत्वारिं च॥ 3॥

उत्तरा-वंतीं वै देवा, आहुंतिम-जुंहवुः।
अवांची-मसुंराः।

ततो॑ दे॒वा, अभ॑वन्न्।
परा॑ऽसु॑राः।
यं का॒मये॑त॒ वसी॑यान्-थ्स्या॒दिति॑।
कनी॑य॒स्-तस्य॒ पूर्व॒ग्ं॒ हु॒त्वा।
उत्त॑र॒ं भूयो॑ जुहुयात्।
ए॒षा वा, उ॑त्त॒रा-व॒त्या-हु॑तिः।
तां दे॒वा, अ॑जुहवुः।
तत॒स्ते॑-ऽभवन्न्॥ **25**॥

यस्यै॒वं जुह्व॑ति।
भव॑त्ये॒व।
यं का॒मये॑त॒ पापी॑यान्-थ्स्या॒दिति॑।
भूय॒स्-तस्य॒ पूर्व॒ग्ं॒ हु॒त्वा।
उत्त॑र॒ं कनी॑यो जुहुयात्।
ए॒षा वा, अवा॒च्या-हु॑तिः।
ताम-सु॑रा, अजुहवुः।
तत॒स्ते परा॑-ऽभवन्न्।
यस्यै॒वं जुह्व॑ति।
परै॒व भ॑वति॥ **26**॥

हु॒त्वोप॑-सादय॒त्-यजा॑-मित्वाय।
अथो॒ व्यावृ॑त्त्यै।

गार्ह॑-पत्यं॒ प्रती᳚क्षते।
अन॑नु-ध्यायिन-मे॒वैनं॑ करोति।
अ॒ग्नि॒-हो॒त्रस्य॒ वै स्था॒णु-र॑स्ति।
तं य ऋ॒च्छेत्।
य॒ज्ञ॒स्था॒णु-मृ॑च्छेत्।
ए॒ष वा, अ॑ग्नि-हो॒त्रस्यं॒ स्था॒णुः।
यत्पूर्वा-ऽऽहु॑तिः।
तां यदुत्त॑र-या॒ऽभि-जु॑हु॒यात्॥ **27**॥

य॒ज्ञ॒स्था॒णु-मृ॑च्छेत्।
अ॒ति॒-हा॒य॒ पू॒र्वा॒-माहु॑तिं जुहोति।
य॒ज्ञ॒स्था॒णु-मे॒व परि॑-वृणक्ति।
अथो॒ भ्रातृ॑व्य-मे॒वाप्त्वाऽति॑-क्रामति।
अ॒वा॒-चीनग्ं॑ सा॒य-मुप॑-मार्ष्टि।
रेत॑ ए॒व तद्-द॑धाति।
ऊ॒र्ध्वं प्रा॒तः।
प्रज॑न-यत्ये॒व तत्।
ब्र॒ह्म॒-वा॒दिनो॑ वदन्ति।
च॒तुरुन्-न॑यति॥ **28**॥

द्विर्जु॑होति।
अथ॒ क्व॑ द्वे, आहु॑ती भवत॒ इति॑।

अ॒ग्नौ वैँश्वान॒र इति॑ ब्रूयात्।
ए॒ष वा, अ॒ग्निर्वैँश्वान॒रः।
यद्-ब्राँह्म॒णः।
हु॒त्वा द्विः प्राश्ञा॑ति।
अ॒ग्नावे॒व वैँश्वान॒रे द्वे, आहु॑ती जु॒होति।
द्विर्जु॒होति॑।
द्विर्निमाँ॑र्ष्टि।
द्विः प्राश्ञा॑ति॥ **29**॥

षट्-थ्सं॑प॑द्यन्ते।
षड्वा, ऋ॒तवः॑।
ऋ॒तू॒ने॒व प्री॑णाति॥
ब्र॒ह्म॒-वा॒दिनो॑ वदन्ति।
कि॒न्दे॒व॒त्यं॑-मग्निहो॒त्र-मिति॑।
वै॒श्व॒-दे॒वमिति॑ ब्रूयात्।
यद्यजु॑षा जु॒होति॑।
तदैँन्द्रा॒ग्नम्।
यत्तू॒ष्णीम्।
तत्प्रा॑जा-प॒त्यम्॥ **30**॥

यन्नि॒-मार्ष्टि॑।
तदोष॑-धीनाम्।

यद् - द्वितीयँम्।
तत् - पिंतृणाम्।
यत्प्राश्नांति।
तद् - गर्भाणाम्।
तस्माद् - गर्भा, अनंश्नन्तो वर्धन्ते।
यदाचा - मंति।
तन्मंनुष्यांणाम्।
उदंङ् - पर्या - वृत्या - चांमति॥ **31**॥

आत्मनों गोपीथायं।
निर्णे - नेक्ति शुद्ध्यैं।
निष्टंपति स्वगा - कृंत्यै।
उद् - दिंशति।
सप्तर् - षीनेव प्रींणाति।
दक्षिणा पर्या - वंर्तते।
स्वमेव वीर्य - मनुं पर्या - वंर्तते।
तस्माद् - दक्षिणोऽर्ध आत्मनों वीर्या - वत्तरः।
अथों, आदित्यस्यै - वावृत - मनुं पर्या - वंर्तते।
हुत्वोप - समिंन्धे॥ **32**॥

ब्रह्मवर्च - सस्य समिंद्ध्यै।
न बर्हि - रनु - प्रहंरेत्।

अस॒ग्ग्ं॒-स्थितो॒ वा, ए॒ष य॒ज्ञः।
यद॑ग्नि-हो॒त्रम्।
यद॑नु-प्र॒हरे॑॑त्।
य॒ज्ञं विच्छि॑न्द्यात्।
तस्मा॒न्-नानु॑-प्र॒हृत्य॑॑म्।
य॒ज्ञस्य॒ सन्त॑त्यै।
अ॒पो निर्न॑यति।
अ॒व॒भृ॒थ-स्यै॒व रू॒पमं॑कः॥ **33**॥

अ॒भ॒व॒न्भ॒व॒ति॒ जु॒हु॒यान्न॑यति मार्ष्टि॒ द्विः प्राश्ना॑ति प्राजाप॒त्यमाचा॑मतीन्धेऽकः॥ **4**॥

ब्र॒ह्म॒-वा॒दिनो॑ वदन्ति।
अ॒ग्नि॒हो॒त्र-प्रा॑यणा य॒ज्ञाः।
किं प्रा॑यण-मग्नि-हो॒त्र-मिति॑।
व॒थ्सो वा, अ॑ग्नि-हो॒त्रस्य॒ प्राय॑णम्।
अ॒ग्नि॒-हो॒त्रं य॒ज्ञाना॑॑म्।
तस्य॑ पृथि॒वी सदः॑।
अ॒न्तरि॑क्ष॒-माग्नी॑॑द्ध्रम्।
द्यौर्ह॑वि॒-र्धाना॑॑म्।
दि॒व्या, आप॒ः प्रोक्ष॑णयः।
ओष॑धयो ब॒र्हिः॥ **34**॥

व॒नस्पत॑य इ॒ध्मः।
दिशः॑ परि॒धयः॑।
आ॒दि॒त्यो यूपः॑।
यज॑मानः प॒शुः।
स॒मु॒द्रो॑-ऽवभृ॒थः।
सं॒व॒थ्स॒रः स्व॑गा-का॒रः।
तस्मा॒-दाहि॑-ताग्ने॒ः सर्व॑मे॒व ब॑र्हि॒ष्यं॑ द॒त्तं भ॑वति।
यथ्सा॒यं जु॒होति॑।
रात्रि॑मे॒व तेन॑ दक्षि॒ण्यां᳚ कुरुते।
यत्प्रा॒तः॥ **35**॥

अह॑रे॒व तेन॑ दक्षि॒ण्यं॑ कुरुते।
यत्-ततो॒ ददा॑ति।
सा दक्षि॑णा।
याव॑न्तो॒ वै दे॒वा, अहु॑त॒-मादन्न्॑।
ते परा॑-ऽभवन्न्।
त ए॒तद॑ग्नि-हो॒त्रग्ं सर्व॑स्यै॒व सं॑म-व॒दाया॑-जुहवुः।
तस्मा॑-दाहुः।
अ॒ग्नि॒हो॒त्रं वै दे॒वा गृ॒हाणां॒ निष्कृ॑तिम-पश्य॒न्-निति॑।
यथ्सा॒यं जु॒होति॑।
रात्रि॑या, ए॒व तद्धु॒ता-द्यां॑य॥ **36**॥

यजं-मानस्या-पंरा-भावाय।
यत्प्रातः।
अह्नं एव तद्धुता-द्यांय।
यजं-मानस्या-पंरा-भावाय।
यत्-ततो-ऽश्नातिं।
हुतमेव तत्।
द्वयोः पयंसा जुहुयात्-पशु-कांमस्य।
एतद्वा, अंग्नि-होत्रं मिंथुनम्।
य एवं वेदं।
प्र प्रजयां पशुभिं-र्मिथुनै-र्जायते॥ 37॥

इमा-मेव पूर्वया दुहे।
अमू-मुत्तंरया।
अधि-श्रित्योत्तंर-मानंयति।
योनां-वेव तद्रेतः सिञ्चति प्रजननें।
आज्येंन जुहुयात्-तेजंस्कामस्य।
तेजो वा, आज्यंम्।
तेजस्व्येंव भंवति।
पयंसा पशु-कांमस्य।
एतद्वै पंशूनाग्ं रूपम्।
रूपेणै-वास्मैं पशून-वंरुन्धे॥ 38॥

प॒शु॒-माने॒व भ॑वति।

द॒ध्नेन्द्रि॒य-का॑मस्य।

इ॒न्द्रि॒यं वै दधि॑।

इ॒न्द्रि॒या॒-व्ये॑व भ॑वति।

य॒वा॒ग्वा᳚ ग्राम॑-कामस्यौ-ष॒धा वै म॑नु॒ष्या᳚ः।

भा॒ग॒-धेये॑-नै॒वास्मै॑ सजा॒-तान-व॑रुन्धे।

ग्रा॒म्ये॑व भ॑वति।

अय॑ज्ञो॒ वा, ए॒षः।

यो॑ऽसा॒मा॥ **39**॥

च॒तुरुन्-न॑यति।

चतु॑र-क्षरग्ं रथन्त॒रम्।

र॒थ॒न्त॒र-स्यै॒ष वर्ण॑ः।

उ॒परी॑व हरति।

अ॒न्तरि॑क्षं वाम-दे॒व्यम्।

वा॒म॒-दे॒व्यस्यै॒ष वर्ण॑ः।

द्वि-र्जु॑होति।

द्व्य॑क्षरं बृ॒हत्।

बृ॒ह॒त ए॒ष वर्ण॑ः।

अ॒ग्नि॒-हो॒त्र-मे॒व तथ्साम॑न्-वत्करोति॥ **40**॥

यो वा, अ॑ग्नि-हो॒त्रस्यो॑प॒-सदो॒ वेद॑।
उपै॑न-मुप॒सदो॑ नमन्ति।
वि॒न्दत॑ उप-स॒त्तार॑म्।
उ॒न्नीयोप॑-सादयति।
पृ॒थि॒वी-मे॒व प्री॑णाति।
हो॒ष्यन्नुप॑-सादयति।
अ॒न्तरि॑क्ष-मे॒व प्री॑णाति।
हु॒त्वोप॑-सादयति।
दिव॑मे॒व प्री॑णाति।
ए॒ता वा, अ॑ग्नि-हो॒त्रस्यो॑प॒-सद॑ः ॥ **41** ॥

य ए॒वं वेद॑।
उपै॑न-मुप॒-सदो॑ नमन्ति।
वि॒न्दत॑ उप-स॒त्तार॑म्।
यो वा, अ॑ग्नि-हो॒त्रस्या-श्रा॑वितं प्र॒त्या-श्रा॑वित॒गं॒ होता॑रं ब्र॒ह्माणं॑ वषट्-का॒रं वेद॑।
तस्य॒ त्वे॑व हु॒तम्।
प्रा॒णो वा, अ॑ग्नि-हो॒त्रस्या-श्रा॑वितम्।
अ॒पा॒नः प्र॒त्या-श्रा॑वितम्।
मनो॒ होता॑।

चक्षुर्ब्रह्मा।
निमेषो वंषट्-कारः॥ **42**॥

य एवं वेदं।
तस्य त्वेव हुतम्।
सायं-यावानश्च वै देवाः प्रांत-र्यावाणश्-चाग्नि-होत्रिणो
गृहमा-गंच्छन्ति।
तान्, यन्न तर्पयेत्।
प्रजयाऽस्य पशुभि-र्वितिंष्ठेरन्न्।
यत्-तर्पयेत्।
तृप्ता, एंनं प्रजयां पशुभिंस्-तर्पयेयुः।
सजू-र्देवैः सायं-यावंभि-रितिं सायगं संमृंशति।
सजू-र्देवैः प्रातर्याव-भिरितिं प्रातः।
ये चैव देवाः सायं-यावानो ये चं प्रातर्या-वाणः॥ **43**॥

तानेवो-भयाग्ंस्-तर्पयति।
त एंनं तृप्ताः प्रजयां पशुभिंस्-तर्पयन्ति।
अरुणो हं स्माहौपं-वेशिः।
अग्नि-होत्र एवाहगं सायं प्रांत-र्वज्रं
भ्रातृं-व्येभ्यः प्रहंरामि।
तस्मान्-मत्पापीं-यागंसो भ्रातृंव्या, इतिं।
चतुरुन्-नंयति।

द्विर्जु॑होति।
स॒मिथ्॒-सं॑प॒त्रमी।
स॒प्त-पं॑दा॒ शक्व॑री।
शा॒क्व॒रो वज्रः॑।
अ॒ग्नि॒हो॒त्र ए॒व तथ्सा॒यं प्रा॑त॒-र्वज्रं॒ यज॑मानो॒
  भ्रातृ॑-व्याय॒ प्रह॑रति।
भव॑त्-या॒त्मना᳚।
परा᳚ऽस्य॒ भ्रातृ॑व्यो भवति॥ **44**॥

बर्॒हिः प्रा॒तर्ह॒ताद्या॑य जायते रुन्धेऽसा॒मा क॑रोत्ये॒ता वा,
  अ॑ग्निहो॒त्रस्यो॑प॒सदो॑ वषट्का॒रश्च॑ प्रा॒त॒र्या॒वा॑णो॒ व॒ज्रस्त्रीणि॑ च॥ **5**॥

प्र॒जा-प॑तिर-कामय-तात्म॒न्॒-वन्मे॑ जाये॒-तेति॑।
सो॑ऽजुहोत्।
तस्या᳚त्म॒न्-वद॑जायत।
अ॒ग्नि-र्वा॒युरा॑-दि॒त्यः।
ते᳚ऽब्रुवन्।
प्र॒जा-प॑तिर-हौषी-दात्म॒न्-वन्मे॑ जाये॒-तेति॑।
तस्य॑ व॒यम॑-जनिष्महि।
जाय॑तां न आत्म॒न्-वदिति॒ ते॑ऽजुहवुः।
प्रा॒णाना॑-म॒ग्निः।
त॒नुवै॑ वा॒युः॥ **45**॥

चक्षुंष आदि॒त्यः।
तेषाग्ं हु॒तादं॑-जायत॒ गौरे॒व।
तस्यै॒ पयं॑सि॒ व्यायं॑च्छन्त।
ममं हु॒तादं॑-जनि॒ ममेतिं।
ते प्र॒जाप॑तिं प्र॒श्न-मां॑यन्न्।
स आं॑दि॒त्यों॑ऽग्नि-मं॑ब्रवीत्।
य॒त॒रो नौ॒ जयां॑त्।
तन्नौं स॒हास॒-दितिं।
कस्यैको-ऽहौंषी॒-दितिं प्र॒जा-पंतिर-ब्रवी॒त्-कस्यै क॒ इतिं।
प्रा॒णा-नां॑म॒ह-मित्य॒ग्निः॥ **46**॥

त॒नुवां॑, अ॒हमितिं वा॒युः।
चक्षुंषो॒-ऽहमित्यां॑-दि॒त्यः।
य ए॒व प्रा॒णा-ना॒म-हौंषीत्।
तस्यं हु॒तादं॑-ज॒नीतिं।
अ॒ग्नेर्-हु॒तादं॑-ज॒नीतिं।
तदं॑ग्नि-हो॒त्रस्यां॑ग्नि-हो॒त्र॒त्वम्।
गौर्वा, आं॑ग्नि-हो॒त्रम्।
य ए॒वं वेद॒ गौरं॑ग्नि-हो॒त्र-मितिं।
प्रा॒णा॒-पा॒नाभ्यां॑-मे॒वाग्निग्ं समं॑र्धयति।
अव्यं॑र्धुकः प्राणा-पा॒नाभ्यां॑ भवति॥ **47**॥

य ए॒वं वेद॑।
तौ वा॒युर॑-ब्रवीत्।
अनु॒ मा भ॑जत॒-मिति॑।
यदे॒व गार्ह॑-पत्येऽधि॒-श्रित्या॑हव॒-नीय॑-म॒भ्यु॑द्-द्रवान्॑।
तेन॒ त्वां प्री॑णा॒-नित्य॑-ब्रूताम्।
तस्मा॒द्-यद्गार्ह॑-पत्येऽधि॒-श्रित्या॑हव॒-नीय॑-म॒भ्यु॑द्-द्रव॑ति।
वा॒युमे॒व तेन॑ प्रीणाति।
प्र॒जा-प॑ति-र्दे॒वताः॑ सृ॒ज-मा॑नः।
अ॒ग्नि-मे॒व दे॒वता॑नां प्रथ॒मम॑-सृजत।
सो॑ऽन्यदा॑-ल॒म्भ्य॑म-वि॑त्त्वा॥ **48**॥

प्र॒जाप॑ति-म॒भि-प॒र्या-व॑र्तत।
स मृ॒त्योर॑-बिभेत्।
सो॑ऽमुमा॑दि॒त्य-मा॒त्मनो॒ निर॑-मिमीत।
तग्ं हु॒त्वा परा॑ङ् प॒र्या-व॑र्तत।
ततो॒ वै स मृ॒त्युम-पा॑जयत्।
अप॑-मृ॒त्युं ज॑यति।
य ए॒वं वेद॑।
तस्मा॒द्-यस्यै॒वं वि॒दुषः॑।
उ॒तै-का॒ह-मु॒त द्व्य॒हं न जुह्व॑ति।

हुत-मेवास्यं भवति।
असौ ह्यादित्योऽग्नि-होत्रम्॥ 49॥

तनुवैं वायुरग्निर्भवत्यवित्त्वा भवत्येकं च॥ 6॥

रौद्रं गवि।
वायव्यं-मुपं-सृष्टम्।
आश्विनं दुह्य-मानम्।
सौम्यं दुग्धम्।
वारुण-मधिं-श्रितम्।
वैश्वदेवा भिन्दवंः।
पौष्ण-मुदंन्तम्।
सारस्वतं विष्यन्दं-मानम्।
मैत्रगं शरंः।
धातुरुद्-वांसितम्।
बृहस्पते-रुन्नींतम्।
सवितुः प्रक्रान्तम्।
द्यावा-पृथिव्यग्गं ह्रिय-मांणम्।
ऐन्द्राग्न-मुपंसन्नम्।
अग्नेः पूर्वाऽऽहुंतिः।
प्रजापंते-रुत्तंरा।
ऐन्द्रगं हुतम्॥ 50॥

उद्वासितग्ं सप्त च॥ 7॥

दक्षिणत उप-सृजति।
पितृ-लोक-मेव तेन जयति।
प्राचीमा-वर्तयति।
देव-लोक-मेव तेन जयति।
उदीची-मावृत्य दोग्धि।
मनुष्य-लोक-मेव तेन जयति॥
पूर्वौ दुह्याज्-ज्येष्ठस्य ज्यैष्ठि-नेयस्य।
यो वा गतश्रीः स्यात्।
अपरौ दुह्यात्-कनिष्ठस्य कानिष्ठि-नेयस्य।
यो वा बुभूषेत्॥ **51**॥

न संमृशति।
पाप-वस्य-सस्य व्यावृत्त्यै।
वायव्यं वा, एतदुप-सृष्टम्।
आश्विनं दुह्यमानम्।
मैत्रं दुग्धम्।
अर्यम्ण उद्वास्य-मानम्।
त्वाष्ट्र-मुन्नीय-मानम्।
बृहस्पते-रुन्नीतम्।

स॒वि॒तुः प्रक्राँ॒न्तम्।
द्या॒वा॒-पृ॒थि॒व्यग्ग्ं ह्रि॒य-मा॑णम्॥ 52॥

ऐ॒न्द्रा॒ग्न-मुप॑-सादितम्।
सर्वा॒भ्यो॒ वा, ए॒ष दे॒वता॒भ्यो जुहोति।
योँ॒ऽग्नि-हो॒त्रं जु॒होति॑।
यथा॒ खलु॒ वै धे॒नुं ती॒र्थे त॒र्पय॑ति।
ए॒वम॑ग्नि-हो॒त्री यज॑मानं तर्पयति।
तृप्य॑ति प्र॒जया॑ प॒शुभिः॑।
प्रसु॑व॒र्गं लो॒कं जा॑नाति।
पश्य॑ति पु॒त्रम्।
पश्य॑ति॒ पौत्राँ॒म्।
प्र प्र॒जया॑ प॒शुभि॑-र्मिथु॒नै-र्जा॑यते।
यस्यै॒वं वि॒दुषोँ॒ऽग्नि-हो॒त्रं जुह्व॑ति।
य उ॑ चैनदे॒वं वेद॑॥ 53॥

बुभूं॑षेद्ध्रि॒यमा॑णं जायते॒ द्वे च॑॥ 8॥

त्रयो॒ वै प्रै॑य-मे॒धा, आ॑सन्न्।
तेषां॒ त्रिरेकोँ॒ऽग्नि-हो॒त्रम॑-जुहोत्।
द्विरेकः॑।
स॒कृदेकः॑।
तेषां॒ यस्त्रिर-जुं॑होत्।

स ऋ॒चा-ऽजुं॑होत्।
यो द्विः।
स यजुं॑षा।
यः स॒कृत्।
स तू॒ष्णीम्॥ **54**॥

यश्च॒ यजु॒षा-ऽजुं॑हो॒द्-यश्च॑ तू॒ष्णीम्।
ताव॒ु-भावा॑-ध्नुताम्।
तस्मा॒द्-यजु॒षा-ऽऽहुं॑ति॒ः पूर्वा॑ होत॒व्या॑।
तू॒ष्णी-मुत्तं॑रा।
उ॒भे, ए॒वर्द्धी, अवं॑रुन्धे।
अ॒ग्निर्ज्योति॒-र्ज्योतिं॑-र॒ग्निः स्वाहेतिं॑ सा॒यं जुं॑होति।
रेतं॑ ए॒व तद्-दं॑धाति।
सूर्यो॒ ज्योति॒-र्ज्योति॒ः सूर्य॒ः स्वाहेतिं॑ प्रा॒तः।
रेतं॑ ए॒व हि॒तं प्रजं॑नयति।
रेतो॒ वा, ए॒तस्यं॑ हि॒तं न प्रजां॑यते॥ **55**॥

यस्या॑ग्नि-हो॒त्रम-हुं॒त॒ग्ं॒ सूर्यो॒ऽभ्युं॑-देतिं॑।
यद्यन्ते॒ स्यात्।
उ॒न्नीय॒ प्राङ्गुदा-द्रं॑वेत्।
स उं॑प॒साद्-यात-मिं॑तो-रासीत।
स य॒दा ताम्यें॑त्।

अथ् भूः स्वाहेति॑ जुहुयात्।
प्र॒जा-प॑ति॒र्वै भू॒तः।
तमे॒-वोपा॑-सरत्।
स ए॒वैनं॒ तत॒ उन्न॑यति।
नार्ति॒-मार्च्छ॑ति॒ यज॑मानः॥ **56**॥

तू॒ष्णीं जा॑यते॒ यज॑मानः॥ **9**॥

यद॒ग्नि-मु॒द्धर॑ति।
वस॑व॒स्तर्-ह्य॒ग्निः।
तस्मि॒न्॒, यस्य॒ तथा॑-विधे॒ जुह्व॑ति।
वसु॑ष्वे॒-वास्या॑ग्नि-हो॒त्रग्ं हु॒तं भ॑वति।
निहि॑तो धूपा॒-यञ्छे॑ते।
रु॒द्रास्तर्-ह्य॒ग्निः।
तस्मि॒न्॒, यस्य॒ तथा॑-विधे॒ जुह्व॑ति।
रु॒द्रेष्वे॒-वास्या॑ग्नि-हो॒त्रग्ं हु॒तं भ॑वति।
प्र॒थ॒म-मि॒ध्म-म॒र्चिरा ल॑भते।
आ॒दि॒त्यास्-तर्ह्य॒ग्निः॥ **57**॥

तस्मि॒न्॒, यस्य॒ तथा॑-विधे॒ जुह्व॑ति।
आ॒दि॒त्येष्-वे॒वास्या॑ग्नि-हो॒त्रग्ं हु॒तं भ॑वति।
सर्व॑ ए॒व स॒र्व॒श इ॒ध्म आदी॑प्तो भवति।
विश्वे॑ दे॒वास्तर्-ह्य॒ग्निः।

तस्मि॒न्॒, यस्य॒ तथा॑-विधे॒ जुह्व॑ति।
विश्वे॓ष्-वे॒वास्यं॑ दे॒वेष्व॑ग्नि-हो॒त्रग्ं॑ हु॒तं भ॑वति।
नि॒त॒रा-म॒र्चि-रु॒पा-वै॑ति लोहि॒नी-के॑व भवति।
इन्द्र॒स्तर्-ह्य॒ग्निः।
तस्मि॒न्॒, यस्य॒ तथा॑-विधे॒ जुह्व॑ति।
इन्द्र॑ ए॒वास्या॓ग्नि-हो॒त्रग्ं॑ हु॒तं भ॑वति॥ **58**॥

अङ्गा॑रा भवन्ति।
तेभ्योऽङ्गा॑-रेभ्यो॒ऽर्चि-रुदे॑ति।
प्र॒जा-प॑ति॒स्तर्-ह्य॒ग्निः।
तस्मि॒न्॒, यस्य॒ तथा॑-विधे॒ जुह्व॑ति।
प्र॒जाप॑ता-वे॒वास्या॓ग्नि-हो॒त्रग्ं॑ हु॒तं भ॑वति॥
शरोऽङ्गा॑रा॒, अध्यू॑-हन्ते।
ब्रह्म॒ तर्-ह्य॒ग्निः।
तस्मि॒न्॒, यस्य॒ तथा॑विधे॒ जुह्व॑ति।
ब्रह्म॑न्-ने॒वास्या॓ग्नि-हो॒त्रग्ं॑ हु॒तं भ॑वति।
वसु॑षु रु॒द्रेष्वा॑-दि॒त्येषु॒ विश्वे॑षु दे॒वेषु॑।
इन्द्रे॓ प्र॒जा-प॑तौ॒ ब्रह्मन्न्॑।
अप॑रि-वर्ग-मे॒वास्यै॒-तासु॑ दे॒वता॑सु हु॒तं भ॑वति।
यस्यै॒वं वि॒दुषो॓ऽग्नि-हो॒त्रं जुह्व॑ति।
य उ॑ चैन-दे॒वं वेद॑॥ **59**॥

आ॒दि॒त्यास्त॑र्ह्य॒ग्निरिन्द्रं॑ ए॒वास्या᳚ग्निहो॒त्रग्ं हु॒तं भ॑वति दे॒वेषु॑ च॒त्वारि॑ च ॥ **10** ॥

यद॒ग्निन्निहि॑तः प्रथ॒मग्ं सर्व॑ ए॒व नि॑त॒रामङ्गा॑रा॒श्शरोऽङ्गा॑रा॒ ब्रह्म॒ वसु॑ष्व॒ष्टौ ॥

ऋ॒तं त्वा॑ स॒त्येन॒ परि॑षिञ्चा॒-मीति॑ सा॒यं परि॑-षिञ्चति।
स॒त्यं त्व॒र्तेन॒ परि॑षिञ्चा॒-मीति॑ प्रा॒तः।
अ॒ग्निर्वा, ऋ॒तम्।
अ॒सावा॑-दि॒त्यः स॒त्यम्।
अ॒ग्निमे॒व तदा॑-दि॒त्येन॑ सा॒यं परि॑-षिञ्चति।
अ॒ग्निना॑-ऽऽदि॒त्यं प्रा॒तः सः।
याव॑-दहो-रा॒त्रे भव॑तः।
ताव॑दस्य लो॒कस्य॑।
नार्ति॒र्न रिष्टिः॑।
नान्तो॒ न प॑र्य॒न्तो᳚ऽस्ति।
यस्यै॒वं वि॒दुषो᳚ऽग्नि-हो॒त्रं जुह्व॑ति।
य उ॑ चैन-दे॒वं वेद॑ ॥ **60** ॥

अ॒स्ति॒ द्वे च॑ ॥ **11** ॥

अङ्गि॑रसः प्र॒जाप॑तिर॒ग्निग्ं रु॒द्र उ॑त्त॒राव॑तीं ब्रह्मवा॒दिनो᳚ऽग्निहो॒त्रप्रा॑यणा
य॒ज्ञाः प्र॒जाप॑तिरकामयतात्म॒न्वद्रौ॒द्रं गवि॑ दक्षि॒णतस्त्रयो॒
वै यद॒ग्निमृ॒तं त्वा स॒त्येनैका॑दश ॥ **11** ॥

अङ्गि॑रस॒ः प्रैव तेन॑ प॒शून॒व यन्नि॒मार्ष्टि॒ यो वा,
अ॑ग्निहो॒त्रस्यो॑प॒सदो॑ दक्षि॒णतष्षं॑ष्टिः ॥ **60** ॥

अङ्गि॑रसो॒ य उ॑ चैनदे॒वं वेद॑ ॥

॥ हरि॑ः ओ(३)म् ॥

॥ इति कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे द्वितीयाष्टके प्रथमः प्रश्नः समाप्तः ॥